

NR. 213

Friedrich Freiherr von der Trenck

A. van Griensven

Friedrich Freiherr von der Trenck (1727-'94) heeft een leven geleid vol avontuur, spanning en tragiek. Zijn autobiografie (1787) bood later dan ook volop stof voor romans en films. Von der Trenck groeit op in Koenigsberg, waar zijn vader – een militair – in 1729 met zijn gezin naar toe is verhuisd. Daar studeert de jonge Von der Trenck rechten en filosofie, maar een militaire carrière lokt sterker.

Op zijn zeventiende treedt hij in dienst van de Pruisische koning Frederik de Grote. Wanneer hij in 1744 deel uitmaakt van de ere-escorte van prinses Ulrike, een zus van de koning, bij haar huwelijk met de latere Zweedse koning Adolf Frederik, ontmoet hij ook de muzikale jongste zus van Ulrike en Frederik de Grote, prinses Anna Amalia. Uit hun liefdesverhouding is – weliswaar nooit bewezen – een kind geboren. Alles zeer tot ongenoegen van Frederik de Grote, die Anna Amalia abdis maakte van het adellijke vrouwenstift in Quedlinburg, een wereldlijk klooster daterend uit de tiende eeuw. Daar verbleef ze maar weinig; ze gaf de voorkeur aan Berlijn en legde zich toe op componeren.

In 1744 dient Von der Trenck als officier tijdens de oorlog die Pruisen met Oostenrijk uitvecht om Silezie. Dit welvarende gebied maakt deel uit van het Habsburgse rijk waarover Maria Theresia regeert. Het toeval wil dat een neef van Friedrich, Franz von der Trenck, voor de Habsburgers vecht. Hun correspondentie is voor de Pruisische koning reden genoeg om Friedrich von der Trenck van spionage te betichten. Hij laat hem opsluiten in de vesting Glatz. Maar hij ontsnapt. Enkele jaren is hij kurassier in Hongaars militaire dienst, vervolgens zoekt hij zijn toevlucht in Habsburgs bondgenoot Rusland – waar hij aan het tsarenhof verblijft – en Oostenrijk.

Toen hij zich in 1754 in Dantzig ophield voor de begrafenis van zijn moeder en er erfeniszaken regelde, liet Frederik de Grote de deserteur in de kraag vatten en zette hem gevangen in de citadel van Maagdenburg. Daaruit trachtte hij te ontsnappen, vergeefs, met als gevolg opsluiting in de Sternschanze. Hier was het regime zeer hard. Von der Trenck zit vast met kettingen aan handen en voeten, mag niemand spreken en er is ook niets om mee te schrijven. Vijf jaar later wordt het regime minder streng. De Bijbel vormt zijn lectuur. In de verschillende uitgaven van de Schrift die hij krijgt gebruikt hij de onbedrukte plekken voor zijn tekeningen en teksten, bij gebrek aan inkt vervaardigd met zijn bloed. Ook wordt hem toegestaan tinnen bekertjes te graveren. Drie van deze met kunstige voorstellingen en teksten in miniatuur-calligrafie versierde bekertjes zijn bestemd voor Anna Amalia. Hij smeekt haar op die wijze om hulp en bijstand voor zijn vrijlating.

Die redding komt in 1763 op aandringen van Maria Theresia. Na zijn vrijlating verblijft Von der Trenck meest in Oostenrijk. In Aken huwt hij de dochter van burgemeester Von Broe, met wie hij veertien kinderen krijgt. Hij is actief in de wijnhandel, schrijft behalve poëzie ook zijn populaire autobiografie, en bereist Engeland en Frankrijk. Financiële ondersteuning ontvangt hij vanaf 1787 vanuit Oostenrijk, waar keizer Jozef II regeert; eenzelfde genoegdoening geeft de opvolger van Frederik de Grote, de minder strenge Frederik Willem II. Oostenrijk stuurt hem tijdens de Franse Revolutie naar Parijs. Daar wordt Von der Trenck van spionage beschuldigd en eindigt hij op de guillotijn, twee dagen voordat met de dood van Robespierre een eind zou komen aan een periode van terreur.

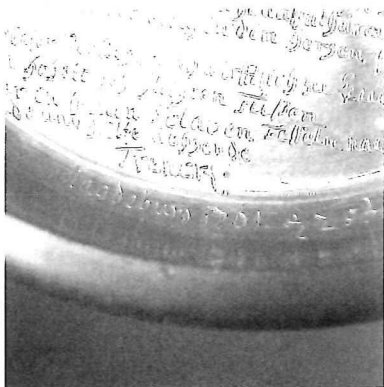

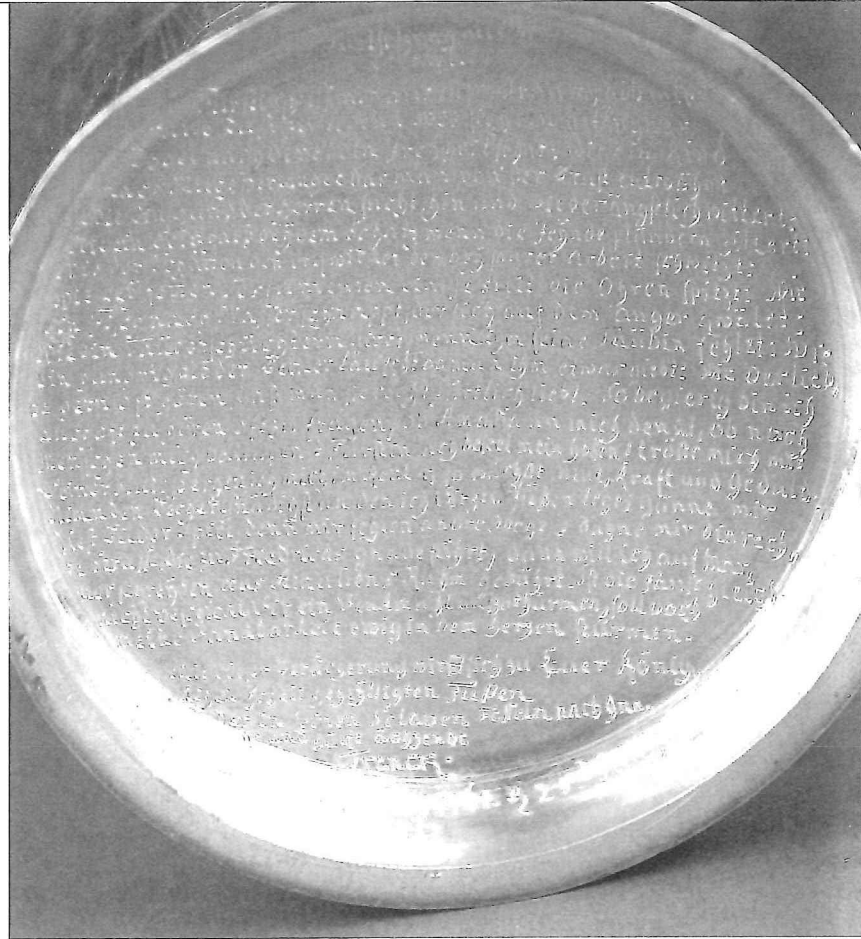

...uer königliche Hoheit
Durchlauchtigste Prinzessin
digste Fürstin und Frau Frau
agt, und halb verwaschen, bringt oft Lächeln
weiß: Not lehrt auch durch Filder bis
in Mittel weiß: Große Fürstin die Gefähr-
lagen, zwang mich dieses halbe Jahr (zu)
agen; Keine Großmuth zu mißbrauchen
doch wenn Treue mit Schwermuth für
n hat, darf ja der bedrängte Mensch
et, zitternd forschen ob kein Cherub in
et. Man vergißt die Töden leicht, die
n; Seufzen darf der Stumme noch; bitte
u Prinzessin denkst so edel, daß kein
an, den Du Schutzes- würdig glaubst,
chten han. Schweigst Du jetzt, wer wei-
fällt ein Schrecken, weil wir in dem un-
n Stoff zur Furcht entdecken. hat die
erläumdung, und der strengen Schick

'Magdeburg 1761, 25 juni'

Onderzijde bodem

Literatuur:

- Catalogus – Joannes Vogt Auktionen, 25. Spezialauktion Historische Trinkgefäße, mei 2006, nr. 125.
- H. Günther – Friedrich Freiherr von der Trenck – Liebhaber der Prinzessin Anna Amalia von Preußen – Gefangener Friedrichs des Großen - * 1727 Neuhaldensleben + 1794 Paris, Maagdenburg 2012, blz. 205.
- Fr. Aichele – Friedrich von der Trenck dritter Becher für Prinzessin Amalie, Stuttgart 2018.

Gemerkt aan de binnenkant van de bodem: engelmerk met kwaliteitsaanduiding ENGLISCH BLOCKTEN, jaartal 1758 voor Ernst Jacob Köpcke, Maagdenburg, 2e helft 18e eeuw,

Periode: 3e kwart 18e eeuw
 Hoogte: 16,2 cm
 Diameter voet: 9,3 cm
 Gewicht zonder deksel: 358 g
 Gewicht met deksel: 541 g

In totaal zijn er ongeveer dertig van deze bekera bekend.

Herkomst:

Prinses Christa van Pruisen
 Kunsthandel Seidel en Zoon, Berlijn
 Particuliere collectie, Berlijn
 Fr. Aichele, Stuttgart
 Joannes Vogt Auktionen, München 2006
 Collectie Prof. R. Leopold
 Fr. Aichele, Stuttgart

TIN
ÉTAIN
PEWTER
ZINN

J.F.H.H. BEEKHUIZEN

25
jaar Neder
landse Tin
Vereniging

TIN VAN DE LEDEN

